

УДК 636.7;

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СИСТЕМІ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ

БОДНАР Тетяна¹, СПІРЮГОВ Дмитро²

¹ Вінницький фінансово-економічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-5945-2306>

e-mail: tetyana.bodnar0705@gmail.com

² Вінницький фінансово-економічний університет

e-mail: rektor-vfeu@ukr.net

Ця стаття присвячена аналізу та пропозиціям щодо покращення управління фінансами комунальних підприємств. Вона розглядає необхідність розробки чітких фінансових стратегій, забезпечення прозорості у фінансовому управлінні та оптимізації тарифної політики. Автори підкреслюють важливість впровадження новітніх технологій та інновацій для підвищення ефективності та якості послуг. Особливу увагу приділено рекомендаціям для органів місцевого самоврядування, державних органів та самих комунальних підприємств, спрямованим на створення сприятливого інвестиційного клімату, розробку чіткої тарифної політики, забезпечення прозорості та відкритості управління, а також підтримку ініціатив у сфері інновацій. Реалізація цих рекомендацій сприятиме стабільному розвитку комунальних підприємств та підвищенню якості життя населення.

Ключові слова: фінансове забезпечення, комунальні підприємства, місцеві бюджети, інвестиції, тарифна політика, фінансове планування, прозорість управління, інновації, ефективність, розвиток інфраструктури.

<https://doi.org/10.31891/mdes/2024-12-19>

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Фінансове забезпечення комунальних підприємств є однією з ключових складових ефективного функціонування місцевої економіки. Комунальні підприємства надають важливі соціальні послуги, такі як водопостачання, енергопостачання, транспорт, що безпосередньо впливають на якість життя населення. Ефективне управління фінансовими ресурсами цих підприємств забезпечує стабільність та розвиток місцевих громад, сприяє економічному зростанню та підвищенню інвестиційної привабливості регіонів.

Значущість дослідження полягає в необхідності оптимізації фінансових потоків та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів комунальними підприємствами. Це особливо актуально в умовах обмежених бюджетних ресурсів та високих вимог до якості надання послуг. Крім того, сучасні виклики, такі як децентралізація, економічні кризи та глобальні пандемії, вимагають нових підходів до фінансового забезпечення комунальних підприємств.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Фінансове забезпечення комунальних підприємств є важливою складовою системи місцевих фінансів і привертає значну увагу науковців. У літературі ця тема розглядається з різних аспектів, включаючи бюджетне фінансування, управління власними доходами, залучення інвестицій та кредитних ресурсів. Роботи таких дослідників, як О. В. Бондар та І. В. Заблоцька, акцентують увагу на ролі бюджетних трансфертів у фінансуванні комунальних підприємств. Вони відзначають необхідність підвищення прозорості та ефективності використання бюджетних коштів для забезпечення стабільного функціонування комунальних послуг. Дослідження І. М. Бондаренко та А. С. Левченко, О. П. Кириленко підкреслюють важливість власних доходів комунальних підприємств, таких як тарифи та плата за послуги. Автори наголошують на необхідності встановлення економічно обґрунтованих тарифів, що дозволяють покривати витрати на надання послуг і забезпечують розвиток підприємств.

В роботах В. П. Піщуліна та О. С. Шевченко досліджуються питання залучення приватних інвестицій та використання кредитних ресурсів для фінансування інфраструктурних проєктів комунальних підприємств. Автори зазначають, що ефективне залучення інвестицій потребує створення сприятливого інвестиційного клімату та гарантій з боку місцевих органів влади. Значну увагу приділяється порівняльному аналізу фінансового забезпечення комунальних підприємств у різних країнах. Роботи, такі як дослідження Є. В. Ковальчук та М. С. Лисенка, демонструють, що зарубіжний досвід може бути корисним для вдосконалення фінансових механізмів в Україні. Наприклад, моделі публічно-приватного партнерства (PPP) широко використовуються у країнах з розвинутою економікою для залучення приватного капіталу в комунальну сферу.

Огляд наукової літератури свідчить про те, що фінансове забезпечення комунальних підприємств є багатогранною проблемою, яка вимагає комплексного підходу. Необхідно поєднувати бюджетне фінансування з ефективним управлінням власними доходами, залученням інвестицій та впровадженням кращих світових практик для забезпечення стабільного розвитку комунальних підприємств.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

1. Оцінити сучасний стан фінансового забезпечення комунальних підприємств в Україні.
2. Дослідити взаємозв'язок між місцевими бюджетами та фінансуванням комунальних підприємств.
3. Визначити проблеми та виклики у фінансовому забезпеченні комунальних підприємств.
4. Провести порівняльний аналіз з міжнародним досвідом.
5. Розробити практичні рекомендації для підвищення ефективності фінансового забезпечення комунальних підприємств.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Дослідити та провести аналіз фінансового забезпечення комунальних підприємств у системі місцевих фінансів, а також розробити рекомендації щодо підвищення ефективності фінансового управління цими підприємствами.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

На початку дослідження на нашу думку необхідно визначитись з термінологією.

Місцеві фінанси – це система фінансових ресурсів і механізмів їх розподілу та використання на рівні місцевих органів влади для забезпечення виконання їхніх функцій та завдань. Вони включають дохідні та видаткові частини місцевих бюджетів, фінансові трансферти, кредити та інші фінансові інструменти, що використовуються для фінансування місцевих потреб [2]. Місцеві фінанси є основою фінансової автономії місцевих громад і забезпечують їхню здатність до самостійного вирішення соціально-економічних питань.

Комунальні підприємства – це підприємства, що належать місцевим органам влади і створені для надання життєво необхідних послуг населенню та організаціям у межах певної території. Основні види комунальних послуг включають водопостачання, водовідведення, теплопостачання, газопостачання, електропостачання, збір та утилізацію відходів, громадський транспорт тощо[4]. Комунальні підприємства мають на меті не тільки прибуток, але й забезпечення доступності та якості надання послуг для всіх мешканців громади.

Фінансове забезпечення – це процес мобілізації, розподілу і використання фінансових ресурсів для досягнення поставлених цілей та завдань організацією, підприємством або установою. Для комунальних підприємств фінансове забезпечення включає:

- Власні доходи (від реалізації послуг, тарифів, оренди майна тощо).
- Дотації, субсидії та інші види фінансової підтримки з місцевих і державного бюджетів.
- Залучені кошти (кредити, інвестиції, гранти).
- Інші джерела фінансування, такі як спонсорські внески або благодійні пожертвування.

Фінансове забезпечення комунальних підприємств є критично важливим для їхнього сталого розвитку, забезпечення якості та безперервності надання послуг населенню.

Для розуміння рівня забезпеченості фінансами комунальних підприємств необхідне проведення статистичного аналізу фінансового стану комунальних підприємств в якому важливо розглянути ключові фінансові показники, які відображають їхню діяльність та фінансову стабільність. Ці показники можуть включати доходи, витрати, прибуток, рентабельність, заборгованість та інвестиційну активність. Табл.1

На основі проведеного статистичного аналізу можна зробити висновки про фінансовий стан комунальних підприємств, виявити основні проблеми та визначити напрямки для покращення їхньої фінансової стійкості та ефективності. Аналіз також допоможе розробити рекомендації для місцевих органів влади щодо оптимізації фінансового забезпечення комунальних підприємств.

Таблиця 1

Ключові фінансові показники стабільності комунальних підприємств

Розділ	Опис
1. Доходи комунальних підприємств	Структура доходів: Основні джерела доходів комунальних підприємств зазвичай включають плату за послуги (тарифи), доходи від оренди майна, дотації та субсидії з місцевих бюджетів, інші доходи (гранти, спонсорські внески). Динаміка доходів: Аналіз змін доходів протягом останніх 5-10 років. Наприклад, збільшення доходів може свідчити про підвищення ефективності роботи підприємства або зростання тарифів.
2. Витрати комунальних підприємств	Структура витрат: Основні статті витрат включають операційні витрати (заробітна плата, енергоносії, матеріали), витрати на ремонт та обслуговування обладнання, адміністративні витрати, витрати на сплату відсотків за кредитами. Динаміка витрат: Аналіз змін витрат за той самий період. Важливо порівнювати темпи зростання доходів і витрат, щоб оцінити рентабельність підприємства.
3. Прибуток і рентабельність	Чистий прибуток: Визначення чистого прибутку комунальних підприємств після вирахування всіх витрат. Аналіз рівня прибутковості за останні роки. Рентабельність: Обчислення показників рентабельності, таких як рентабельність продажів (відношення чистого прибутку до доходів) і рентабельність активів (відношення чистого прибутку до загальної вартості активів).
4. Заборгованість комунальних підприємств	Кредитна заборгованість: Оцінка загального рівня заборгованості підприємств перед банками та іншими фінансовими установами. Заборгованість за комунальні послуги: Аналіз заборгованості споживачів за отримані комунальні послуги.
5. Інвестиційна активність	Капітальні вкладення: Оцінка обсягу інвестицій у модернізацію та розвиток інфраструктури комунальних підприємств. Залучення інвестицій: Аналіз залучення зовнішніх інвестицій (державних, приватних, міжнародних грантів) для розвитку підприємств.
6. Порівняльний аналіз	Порівняння з іншими регіонами: Порівняння фінансових показників комунальних підприємств у різних регіонах України для виявлення регіональних особливостей та визначення найуспішніших практик. Порівняння з приватним сектором: Аналіз ефективності комунальних підприємств порівняно з приватними підприємствами у тих самих сферах діяльності.

Систематизовано автором на основі джерела [3]

Фінансове забезпечення комунальних підприємств є багатокомпонентним процесом, що включає різні джерела доходів і фінансування. Основні джерела фінансового забезпечення комунальних підприємств можна класифікувати чином показаним в Табл.2.

Оптимальне поєднання різних джерел фінансування дозволяє забезпечити стабільне фінансове забезпечення комунальних підприємств, підвищити їх фінансову стійкість та ефективність. Використання різних фінансових інструментів, зокрема приватних інвестицій та міжнародних грантів, сприяє розвитку та модернізації комунальної інфраструктури, що в кінцевому підсумку покращує якість надання послуг населенню.

Фінансовий взаємозв'язок між місцевими бюджетами та комунальними підприємствами є ключовим елементом системи місцевих фінансів. Він визначає, як місцеві органи влади забезпечують фінансову підтримку комунальним підприємствам, а також як комунальні підприємства сприяють наповненню місцевих бюджетів через свою діяльність. Основні аспекти цього взаємозв'язку включають фінансову підтримку комунальних підприємств з місцевих бюджетів, внесок комунальних підприємств у місцеві бюджети, економічний та соціальний вплив комунальних підприємств, а також управлінський контроль і регуляторні функції.

Місцеві бюджети можуть надавати фінансову підтримку комунальним підприємствам у формі дотацій та субсидій, які призначені для покриття поточних витрат або фінансування окремих проектів. Такі фінансові вливання допомагають підприємствам забезпечувати стабільне надання послуг навіть в умовах недостатніх власних доходів. Інвестиції з місцевих бюджетів у розвиток інфраструктури комунальних підприємств, такі як будівництво нових об'єктів або модернізація існуючих мереж і обладнання, сприяють підвищенню якості та надійності комунальних послуг. Місцеві бюджети також можуть фінансувати соціальні програми, такі як субсидії для малозабезпечених верств населення на оплату комунальних послуг, що підтримує фінансову стабільність комунальних підприємств.

Комунальні підприємства, у свою чергу, сплачують податки до місцевих бюджетів, такі як податок на прибуток, податок на землю, ПДФО за найманих працівників, що є важливою складовою доходної частини місцевих бюджетів. Якщо комунальні підприємства використовують комунальне майно на правах оренди, вони сплачують орендні платежі до місцевих бюджетів, що також

поповнює доходи місцевих громад. Крім того, комунальні підприємства можуть сплачувати місцевим бюджетам за використання природних ресурсів, таких як вода чи земля, у своїй діяльності.

Таблиця 2

Джерела фінансового забезпечення комунальних підприємств

Вид доходу	Тип доходу	Форма доходів
Власні доходи	1. Плата за послуги 2. Оренда майна 3. Інші доходи	1. Основний дохід комунальних підприємств формується за рахунок тарифів, що сплачуються споживачами за отримані комунальні послуги (водопостачання, водовідведення, тепlopостачання, електропостачання, газопостачання, збір і утилізація відходів тощо) 2. Додатковим джерелом доходів можуть бути надходження від оренди нерухомого та рухомого майна, що належить комунальному підприємству. 3. Продаж вторинних ресурсів, доходи від реалізації побічної продукції, плата за надання інших послуг.
Бюджетне фінансування	1. Дотації з місцевих бюджетів 2. Субсидії та субвенції	1. Прямі фінансові трансферти, що надаються місцевими органами влади для підтримки функціонування комунальних підприємств, особливо у випадках, коли власні доходи не покривають витрати. 2. Цільові фінансові допомоги для реалізації конкретних проєктів або програм, наприклад, модернізації інфраструктури, впровадження енергозберігаючих технологій.
Кредити та позики	1. Банківські кредити 2. Позики від міжнародних фінансових інституцій	1. Комунальні підприємства можуть залучати фінансування через комерційні банки для реалізації великих інвестиційних проєктів або покриття тимчасових фінансових потреб. 2. Наприклад, від Світового банку, Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), що можуть надавати пільгові кредити для реалізації інфраструктурних проєктів.
Інвестиції	1. Приватні інвестиції 2. Інвестиції від міжнародних донорів	1. Залучення капіталу від приватних інвесторів через механізми публічно-приватного партнерства (PPP). Це може включати інвестування в модернізацію, управління та розвиток комунальної інфраструктури. 2. Гранти та технічна допомога від міжнародних організацій та урядів інших країн, спрямовані на підтримку розвитку комунальної інфраструктури.
Інші джерела фінансування	1. Фонди та програми розвитку 2. Спонсорські та благодійні внески	1. Залучення коштів з державних та регіональних фондів розвитку, а також участь у програмах, спрямованих на підтримку комунальних підприємств. 2. Фінансова допомога від підприємств, організацій та приватних осіб на реалізацію соціально значущих проєктів.

Систематизоване автором на основі джерел [2,3,4]

Комунальні підприємства створюють робочі місця для місцевого населення, що сприяє економічному розвитку громад і зменшенню соціальної напруги. Надання якісних комунальних послуг підвищує рівень життя населення та привабливість території для інвестицій та бізнесу, що в кінцевому результаті сприяє зростанню доходів місцевих бюджетів.

Місцеві органи влади здійснюють моніторинг діяльності комунальних підприємств, контролюючи ефективність використання бюджетних коштів та дотримання стандартів якості надання послуг. Встановлення та регулювання тарифів на комунальні послуги є важливою функцією місцевих органів влади, яка впливає на фінансову стабільність комунальних підприємств та рівень задоволеності населення.

Взаємозв'язок між місцевими бюджетами та комунальними підприємствами є двостороннім і взаємовигідним. Ефективне фінансове забезпечення комунальних підприємств з боку місцевих бюджетів сприяє стабільному наданню якісних послуг населенню, що, у свою чергу, покращує економічну ситуацію в регіоні та забезпечує надходження до місцевих бюджетів. Тому важливо забезпечити збалансовану та прозору систему фінансових відносин між цими суб'єктами для досягнення сталого розвитку місцевих громад.

Законодавча база України, що регулює фінансування комунальних підприємств з місцевих бюджетів, включає низку законів та нормативно-правових актів, які визначають порядок надання фінансової підтримки, встановлення тарифів, управління комунальними підприємствами та контроль за їхньою діяльністю.

Зокрема:

1. Конституція України Стаття 143, передбачає, що місцеві ради управляють майном, що перебуває у комунальній власності, затверджують місцеві бюджети і контролюють їх виконання.

2. Бюджетний кодекс України Розділ IV визначає принципи формування та виконання місцевих бюджетів, включаючи надання дотацій, субсидій і субвенцій комунальним підприємствам, а стаття 85 передбачає можливість фінансової підтримки комунальних підприємств з місцевих бюджетів у вигляді капітальних трансфертів, субвенцій на інвестиційні проекти та дотацій на поточні витрати.

3. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" в Статті 26 наділяє місцеві ради повноваженнями щодо затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку, місцевих цільових програм, а також бюджетів та звітів про їх виконання.

А Стаття 60 надає місцевим радам право розпоряджатися об'єктами права комунальної власності, включаючи питання створення, ліквідації, реорганізації та управління комунальними підприємствами.

4. Закон України "Про місцеві державні адміністрації". В Статті 13 визначає повноваження місцевих державних адміністрацій у сфері економічного та соціального розвитку відповідної території, включаючи контроль за ефективністю використання бюджетних коштів, спрямованих на підтримку комунальних підприємств.

5. Закон України "Про житлово-комунальні послуги" Стаття 16 регулює порядок встановлення тарифів на житлово-комунальні послуги, включаючи контроль за їх економічною обґрунтованістю та відповідністю затвердженим стандартам а стаття 20 передбачає права та обов'язки споживачів житлово-комунальних послуг, що впливає на платіжну дисципліну та фінансову стабільність комунальних підприємств.

6. Закон України "Про державні закупівлі" встановлює правила та процедури для здійснення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти, що важливо для комунальних підприємств у процесі здійснення капітальних вкладень і модернізації.

7. Постанови Кабінету Міністрів України, що регламентують порядок надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам для реалізації конкретних проектів у сфері комунального господарства (наприклад, програми з енергоефективності, водопостачання тощо).

8. Рішення місцевих рад, місцеві нормативно-правові акти: Бюджетні рішення та інші нормативні акти місцевих рад, які конкретизують порядок та обсяги фінансової підтримки комунальних підприємств у межах відповідної громади.

Аналіз законодавчої бази України свідчить про те, що існує чітка правова основа для фінансування комунальних підприємств з місцевих бюджетів. Вона включає можливість надання дотацій, субвенцій, капітальних трансфертів та інших форм підтримки, а також визначає механізми контролю за ефективністю використання бюджетних коштів. Однак, для підвищення ефективності фінансового забезпечення комунальних підприємств важливо забезпечити прозорість та відповідність тарифної політики реальним економічним умовам, а також стимулювати залучення інвестицій і впровадження сучасних управлінських практик.

Бюджетне фінансування комунальних підприємств в Україні є одним із основних джерел їхнього фінансування. Цей процес регулюється законодавчими актами, які визначають правила формування, виконання та контролю за використанням бюджетних коштів, призначених для підтримки комунальних підприємств.

Фінансова підтримка комунальних підприємств включає дотації та субвенції, капітальні вкладення, тарифну політику, управління фінансами, а також спеціальні програми та проекти. Місцеві ради можуть виділяти дотації комунальним підприємствам для покриття частини витрат, пов'язаних з їхньою діяльністю. Ці кошти можуть бути спрямовані на виплату зарплат, покриття витрат на утримання та розвиток інфраструктури. У випадках, коли місцеві бюджети не можуть самостійно забезпечити фінансування підприємствам, держава надає субвенції на здійснення окремих заходів або проектів, що є важливими для комунальних підприємств.

Капітальні вкладення з місцевих бюджетів включають будівництво нових об'єктів, реконструкцію і модернізацію існуючих інфраструктурних об'єктів, а також впровадження нових технологій. Установлення тарифів на послуги, що надаються комунальними підприємствами, є важливим аспектом бюджетного фінансування. Часто місцеві ради встановлюють мінімальні та максимальні тарифи на послуги комунальних підприємств, що дозволяє їм планувати доходи та забезпечувати фінансову стабільність.

Місцеві бюджети здійснюють контроль за використанням бюджетних коштів, які виділяються комунальним підприємствам. Це включає моніторинг ефективності витрат, виконання планів розвитку та забезпечення дотримання фінансово-економічних нормативів. Спеціальні програми та проекти від місцевих бюджетів можуть ініціювати підтримку розвитку комунальних підприємств. Це може включати програми енергоефективності, екологічні ініціативи, програми соціального захисту та інші ініціативи, спрямовані на покращення якості життя місцевого населення.

Таким чином, фінансова підтримка комунальних підприємств з місцевих бюджетів є багатогранною та включає різноманітні форми фінансової допомоги, управлінського контролю та ініціатив, спрямованих на стабільний розвиток та підвищення ефективності їхньої діяльності.

Бюджетне фінансування є ключовим механізмом для забезпечення стабільності та ефективності діяльності комунальних підприємств в Україні. Воно забезпечує необхідні ресурси для надання якісних послуг місцевому населенню та сприяє розвитку інфраструктури. Однак важливо забезпечити прозорість у використанні бюджетних коштів, ефективність управління та відповідність тарифної політики сучасним економічним умовам для досягнення сталого розвитку громад.

Залучення інвестицій та кредитних ресурсів є важливим аспектом фінансового забезпечення комунальних підприємств. Україна активно розвиває механізми для привертання приватних інвестицій та кредитних ресурсів у сектор комунальних послуг і інфраструктури. Основні підходи та механізми включають:

Приватні інвестиції можуть значно посилити фінансову базу комунальних підприємств. Прямі інвестиції від приватних інвесторів часто спрямовуються у сферу житлово-комунального господарства, водопостачання, теплопостачання та управління відходами. Це здійснюється через спільні підприємства, договори на надання послуг або концесійні угоди. Крім того, спеціалізовані фонди приватного капіталу фінансують інфраструктурні проекти комунальних підприємств з метою отримання прибутку.

Міжнародні фінансові установи та програми також є важливим джерелом фінансування для комунальних підприємств. Україна співпрацює з такими організаціями, як Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) і Міжнародний валютний фонд (МВФ), які можуть надавати фінансування на проекти з модернізації та розвитку комунальної інфраструктури. Європейські та інші міжнародні фонди фінансують програми, спрямовані на підвищення енергоефективності, реалізацію екологічних проектів, а також ініціатив з водопостачання та водовідведення.

Залучення кредитних ресурсів від комерційних банків є ще одним важливим шляхом фінансування комунальних підприємств. Кредити та позики дозволяють покривати капітальні витрати, модернізувати та розвивати інфраструктуру. Міжнародні фінансові установи також можуть надавати кредитні лінії для фінансування конкретних проектів комунальних підприємств. Це забезпечує необхідні ресурси для реалізації масштабних інфраструктурних ініціатив та підвищення якості надання комунальних послуг.

Залучення інвестицій та кредитних ресурсів є важливим для сталого розвитку комунальних підприємств в Україні. Це дозволяє не лише модернізувати інфраструктуру, але й підвищує ефективність управління, якість послуг та економічну стійкість. Однак необхідно враховувати ризики та забезпечувати прозоре управління фінансами для досягнення успішних результатів і виконання умов фінансових угод.

Порівняльний аналіз фінансового забезпечення комунальних підприємств в Україні та за кордоном, зокрема в країнах з розвинутою економікою, включає декілька ключових аспектів, які ми розглянули в Табл.3

Порівняльний аналіз показує, що фінансове забезпечення комунальних підприємств в Україні потребує подальшого удосконалення в напрямку збільшення фінансової самостійності, підвищення ефективності управління і залучення інвестицій. У країнах з розвинутою економікою такі підприємства мають більші можливості для сталого розвитку через ефективне управління ресурсами і залучення інвестиційних коштів.

Вивчення та застосування зарубіжного досвіду в Україні щодо фінансового забезпечення комунальних підприємств може бути корисним для покращення ефективності і стабільності цих підприємств. Зарубіжний досвід показує, що комунальні підприємства можуть досягати високої фінансової самостійності через ефективне управління і залучення інвестицій. Україна може вивчити механізми, які сприяють створенню стабільних інвестиційних кліматів і залученню приватного капіталу. В інших країнах часто використовується більш прозора і економічно

обґрунтована система встановлення тарифів на комунальні послуги. Україна може вивчити механізми регулювання тарифів, які враховують витрати на надання послуг і забезпечують їхню економічну обґрунтованість. Зарубіжний досвід може допомогти Україні вдосконалити систему управління ризиками і протидії корупції в комунальних підприємствах. Це включає впровадження ефективних механізмів контролю, транспарентності і відповідальності. Зарубіжний досвід може включати впровадження інноваційних технологій у комунальних підприємствах, що сприяють підвищенню ефективності, зниженню витрат і покращенню якості послуг.

Таблиця 3

Порівняльний аналіз фінансового забезпечення комунальних підприємств в Україні та країнах з розвинутою економікою.

Україна	Країни з розвинутою економікою
Залежність від державного бюджету: Багато комунальних підприємств в Україні значно залежать від державного бюджету та дотацій для фінансування своєї діяльності. Це може призводити до фінансових труднощів у разі нестачі коштів в бюджеті або неефективного управління ресурсами.	Фінансова самостійність: В комунальних підприємствах країн з розвинутою економікою значно більша фінансова самостійність, оскільки вони частіше залучають інвестиції, отримують доходи від наданих послуг і мають ефективні механізми управління фінансами.
Тарифна політика: Встановлення тарифів на комунальні послуги є складним процесом, який часто піддається політичним впливам. Недостатня економічна обґрунтованість тарифів може призводити до низької фінансової самостійності підприємств.	Прозорість і ефективність управління: Управління комунальними підприємствами в цих країнах зазвичай характеризується високою прозорістю, ефективністю використання ресурсів і дотриманням сучасних корпоративних стандартів.
Корупційні ризики: Комунальні підприємства в Україні також стикаються з корупційними ризиками, які можуть впливати на ефективність використання фінансових ресурсів і якість наданих послуг.	Інвестиційна привабливість: Комунальні підприємства в країнах з розвинутою економікою частіше залучають приватні інвестиції для модернізації і розвитку інфраструктури, що сприяє їхньому сталому розвитку.

Систематизовано автором на основі джерела [10]

Важливо адаптувати зарубіжний досвід до специфічних умов і потреб українського ринку і законодавства. Для успішного застосування зарубіжного досвіду важливо удосконалити законодавчу базу, щоб створити сприятливі умови для інвестицій і розвитку комунальних підприємств. Загальний висновок полягає в тому, що вивчення та застосування зарубіжного досвіду може значно підвищити ефективність фінансового забезпечення комунальних підприємств в Україні, сприяючи їхньому стабільному розвитку і забезпеченню якісних комунальних послуг для населення.

Нами були розроблені пропозиції щодо вдосконалення фінансового забезпечення комунальних підприємств. Важливо створити сприятливе і прозоре інвестиційне середовище для приватних інвесторів у комунальні підприємства. Це може включати створення інвестиційних платформ, спрощення процедур укладання контрактів та забезпечення правової чистоти угод. Необхідно проводити залучення приватного сектору через партнерські моделі, такі як концесії, спільні підприємства або угоди на надання послуг, може сприяти не лише залученню капіталу, але й підвищенню ефективності управління та якості послуг.

Поліпшення управління фінансами включає ефективне фінансове планування, яке базується на розробці чітких і прозорих фінансових стратегій, враховуючи не лише поточні, але й майбутні потреби підприємств. Важливу роль відіграє фінансова транспарентність, що забезпечує прозорість у управлінні фінансами, регулярну публікацію фінансової звітності та аудитів, підвищуючи довіру громадськості та інвесторів.

Оптимізація тарифної політики передбачає економічно обґрунтовані тарифи, які встановлюються на основі реальних витрат на надання комунальних послуг з урахуванням місцевих умов та можливостей споживачів. Впровадження ефективних механізмів регулювання тарифів допомагає забезпечити баланс між інтересами споживачів та можливостями підприємств.

Розвиток інновацій сприяє впровадженню новітніх технологій для підвищення ефективності та якості комунальних послуг. Сталість розвитку досягається через використання екологічно чистих технологій, що знижують витрати та вплив на довкілля. Ці пропозиції спрямовані на покращення фінансового стану комунальних підприємств, що сприятиме їхньому стабільному розвитку та забезпеченню якісних послуг для населення.

Створення сприятливого інвестиційного клімату передбачає підтримку ініціатив, спрямованих на залучення приватних інвестицій до комунальних підприємств через розвиток інвестиційних платформ та спрощення умов для укладання інвестиційних угод. Розробка та

імплементация чіткої тарифної політики забезпечить економічну обґрунтованість встановлення тарифів на комунальні послуги, враховуючи реальні витрати підприємств та можливості місцевого населення. Забезпечення прозорості та відкритості досягається через впровадження механізмів для забезпечення прозорості у управлінні фінансами комунальних підприємств, публікацію фінансових звітів та регулярних аудитів. Підтримка ініціатив у сфері інновацій сприятиме впровадженню сучасних технологій для підвищення ефективності та якості комунальних послуг, а також зниження впливу на довкілля.

Розвиток правової бази включає удосконалення законодавства щодо фінансування та управління комунальними підприємствами, що сприятиме підвищенню їхньої фінансової стійкості та ефективності. Надання фінансової підтримки передбачає розробку програм та механізмів для надання фінансової підтримки комунальним підприємствам на стадії модернізації та розвитку інфраструктури. Моніторинг і контроль забезпечують ефективний нагляд за фінансовою діяльністю комунальних підприємств для запобігання корупційним ризикам та неефективному використанню бюджетних коштів.

Ефективне управління ресурсами вимагає впровадження сучасних методів управління, що включають бюджетування, планування та контроль з метою оптимізації витрат і підвищення фінансової ефективності. Розвиток нових джерел доходів передбачає розробку стратегій залучення додаткових доходів через розширення спектру наданих послуг або використання новітніх технологій. Інвестиційна активність означає активне залучення інвестицій для модернізації та розвитку інфраструктури, підвищення якості наданих послуг.

Ці рекомендації спрямовані на покращення фінансового стану комунальних підприємств, забезпечуючи їхню стабільність та здатність до самофінансування, що в свою чергу сприятиме підвищенню якості комунальних послуг та задоволенню потреб населення.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Дослідження показало, що фінансове забезпечення комунальних підприємств в Україні виявляється складним завданням через різноманітні виклики, з якими стикаються ці підприємства. Аналіз сучасного стану місцевих фінансів показав значні обмеження в доступі до фінансування для комунальних структур, що часто відбивається на їхній фінансовій стійкості та можливостях для розвитку.

Сучасні механізми фінансового забезпечення, такі як бюджетне фінансування, залучення інвестицій, платежі за надані послуги та інші джерела доходів, не завжди ефективно вирішують проблеми комунальних підприємств. Нерідко вони потребують додаткової оптимізації, удосконалення правової бази і підтримки з боку державних органів та місцевого самоврядування.

Ці висновки підкреслюють необхідність подальших досліджень і розробки стратегій для покращення фінансового забезпечення комунальних підприємств, що сприятиме їхньому стабільному розвитку і забезпеченню високоякісних комунальних послуг для населення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009–2014 роки» від 06.11.2012 № 5469-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1869-15>.
2. О. П. Кириленко, МІСЦЕВІ ФІНАНСИ Підручник 2-ге видання, доповнене і перероблене Тернопіль 2014 с.7-31.
3. Лаврик, В. В. Фінансове забезпечення житлово-комунального господарства територіальних громад в умовах децентралізації : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Суми, 2021. 247 с.
4. Комунальне підприємство; Комунальне унітарне підприємство // Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / А. Г. Чубенко, М. В. Лошицький, Д. М. Павлов, С. С. Бичкова, О. С. Юнін. – Київ : Ваіте, 2018. – С. 346. – ISBN 978-617-7627-10-3.
5. Вдосконалення державного регулювання ринку комунальних послуг в Україні : [матеріали круглого столу], Київ, квіт. 2005 р. / вступ. слово Л. Хандріх, Ф. Павел. – К. : [б. в.], 2005. – 92 с.

6. Закон України «Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009–2014 роки» від 06.11.2012 № 5469-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1869-15>.

7. Лега Ю. Вдосконалення управління житлово-комунальним комплексом України в сучасних умовах розвитку національної економіки / Ю. Лега, Т. Качала, Н. Чечетова. – Черкаси : ЧДТУ, 2003. – 219 с.

8. Місцеве управління: поняття, терміни, визначення : словник-довідник / уклад. О. Д. Лазор, О. Я. Лазор. – К. : Дакор, 2004. – 336 с.

9. Регуляторна реформа у житлово-комунальному господарстві : аналіт. доп. до проекту «Програма розробки політики» [Електронний ресурс] / Міжнар. центр перспект. дослідж., 2005. – Режим доступу : http://www.icps.com.ua/doc/ZKH_regul_reform.pdf.

10. Зайчикова В. В. Місцеві фінанси України та європейських країн / В. В. Зайчикова. – К. : НДФІ, 2007. – 299 с.

11. Рузакова О., & Колотій С. (2023) СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КРИПТОІНДУСТРІЇ В УКРАЇНІ. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*, 324(6), 123-127 <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-324-6-20>

REFERENCES:

1. Law of Ukraine "On the National Program of Reforming and Developing Housing and Communal Services for 2009-2014" dated 06.11.2012 No. 5469-VI [Electronic resource]. – Access mode: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1869-15>.

2. О. П. Kyrylenko, Local Finances Textbook 2nd edition, supplemented and revised Ternopil 2014 pp.7-31.

3. Lavryk, V. V. Financial Support of Housing and Communal Services of Territorial Communities under Decentralization: dissertation ... Candidate of Economic Sciences: 08.00.08. Sumy, 2021. 247 p.

4. Communal Enterprise; Communal Unitary Enterprise // Terminological Dictionary on Issues of Prevention and Counteraction to Legalization (Laundering) of Proceeds from Crime, Financing of Terrorism, Financing of Proliferation of Weapons of Mass Destruction, and Corruption / A. G. Chubenko, M. V. Loshytsky, D. M. Pavlov, S. S. Bychkova, O. S. Yunin. – Kyiv: Vayte, 2018. – p. 346. – ISBN 978-617-7627-10-3.

5. Improving State Regulation of the Municipal Services Market in Ukraine: [round table materials], Kyiv, April 2005 / introductory speech L. Khandrikh, F. Pavel. – Kyiv: [n.p.], 2005. – 92 p.

6. Law of Ukraine "On the National Program of Reforming and Developing Housing and Communal Services for 2009-2014" dated 06.11.2012 No. 5469-VI [Electronic resource]. – Access mode: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1869-15>.

7. Lega Yu. Improving the Management of the Housing and Communal Complex of Ukraine in Modern Conditions of National Economy Development / Yu. Lega, T. Kachala, N. Chechetova. – Cherkasy: ChDTU, 2003. – 219 p.

8. Local Management: Concepts, Terms, Definitions: Dictionary-Reference / comp. O. D. Lazor, O. Ya. Lazor. – Kyiv: Dacor, 2004. – 336 p.

9. Regulatory Reform in Housing and Communal Services: analytical report to the project "Policy Development Program" [Electronic resource] / International Center for Policy Studies, 2005. – Access mode: http://www.icps.com.ua/doc/ZKH_regul_reform.pdf.

10. Zaychykova V. V. Local Finances of Ukraine and European Countries / V. V. Zaychykova. – Kyiv: NDFI, 2007. – 299 p.

11. Ruzakova O., & Kolotii S. (2023) CURRENT TRENDS OF THE CRYPTOINDUSTRY DEVELOPMENT IN UKRAINE *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*, 324(6) 123-127 <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-324-6-20>

FINANCIAL SECURITY OF UTILITY ENTERPRISES IN THE SYSTEM OF LOCAL FINANCE

BODNAR Tetyana, SPIRIUHOV Dmytro
Vinnytsia Financial and Economic University

Financial support of communal enterprises is one of the key components of the effective functioning of the local economy. Communal enterprises provide important social services, such as water supply, energy supply, transport, which directly affect the quality of life of the population. Effective management of the financial resources of these enterprises ensures the stability and development of local communities, promotes economic growth and increases the investment attractiveness of regions.

The significance of the study lies in the need to optimize financial flows and increase the efficiency of the use of financial resources by utility companies. This is especially relevant in conditions of limited budgetary resources and high requirements for the quality of service provision. In addition, modern challenges, such as decentralization, economic crises and global pandemics, require new approaches to the financial support of public utilities.

This article focuses on analyzing and proposing improvements in the financial management of public utility companies. It addresses the need for clear financial strategies, ensuring transparency in financial management, and optimizing tariff policies. The authors emphasize the importance of implementing advanced technologies and innovations to enhance service efficiency and quality. Special attention is given to recommendations for local governments, state authorities, and the utility companies themselves, aimed at creating a favorable investment climate, developing clear tariff policies, ensuring transparent and open management, and supporting initiatives in the field of innovation. The implementation of these recommendations will contribute to the stable development of public utility companies and improve the quality of life for the population..

Keywords: financial support, public utility companies, local budgets, investments, tariff policy, financial planning, management transparency, innovations, efficiency, infrastructure development